

Çatışma Ekseninde İdlib: Ebu Zuhur ve Sonrası

Ahmet Arda Şensoy

Genel Durum

2017 Aralık ayının son günlerinde rejim güçleri, İdlib'in güneyinde muhaliflerin elindeki bölgelere yönelik büyük bir taarruz başlatmıştır. Rejimin amacının Ebu Zuhur'daki askeri üssü ele geçirmek olduğu açıktır. Astana'da varılan mutabakata göre İdlib çatışmasızlık bölgesinde Türkiye'nin gözlem noktaları kuracağı ve muhaliflerin elinde kalacak bölge ile rejim ve Rusya kontrolüne bırakılacak bölge, Halep-Şam demiryolu hattına göre belirlenmiştir. Varılan anlaşmaya göre, İdlib'i kuzeyden güneye ikiye bölen tren yolu hattının doğusu rejimde, batısı ise Türkiye gözetiminde muhaliflerde kalacaktır. Bu bağlamda Ebu Zuhur askeri üssü Astana'da belirlenen sınır hattı üzerinde stratejik bir konuma sahiptir.

El Kaide'den ayrıldıktan sonra adını Şam'ın Fetih Cephesi olarak değiştiren El-Nusra terör örgütü 2015 yılında Ebu Zuhur'u ele geçirdiğinde Rusya'nın müdahalesi başlamış ve aynı yılın Eylül ayında bölge muhaliflerin kontrolüne geçmişti. O günden bugüne kadar muhaliflerin kontrolünde olan bölge, Astana'da ilan edilen çatışmasızlık

bölgelerinden de birini oluşturuyor. Gerek çatışmasızlık bölgesinde yer alması gerekse rejim güçlerinin Deyr ez Zor'da DEAŞ ile girdiği mücadeleler sebebiyle rejimin Ebu Zuhur'a yönelmeyeceği yönündeki yanlış öngörülerin aksine, Şam yönetiminin, garantör Rusya'nın da desteğini alarak, İdlib'te kontrol etmek istediği alanı iyi tespit ettiğini söylemek yerinde olacaktır. İdlib, muhaliflerin kontrol altında tuttuğu son büyük yerleşim bölgesidir. Bu noktada Şam rejiminin İdlib'e yönelik saldırılarının, Astana ile öngörülen sınırların ötesine yayılması ve bu yayılmanın doğuracağı sonuçlar önem arz etmektedir.

Bu yazıda temel olarak Esed yönetiminin İdlib saldırısı ve Ebu Zuhur sonrası çatışmaların geleceği ele alınmıştır. Ayrıca rejim ile DEAŞ arasında İdlib kırsalındaki ilişki incelenmiş ve ortak düşman olarak gördükleri muhaliflere karşı yaptıkları dolaylı işbirliği ve önümüzdeki dönemde aralarında çıkabilecek muhtemel çatışmalara değinilmiştir.

Cephedeki Gelişmeler

Hama'nın doğusundaki kırsalda asli olarak DEAŞ militanlarıyla mücadele içinde olan Heyet Tahrir üş Şam (HTŞ) öncülüğündeki muhalif güçler, 2017 Aralık ayının son günlerinde rejim ve rejim destekli grupların yoğun saldırılarıyla karşılaştılar. Hama'dan başlayan rejim saldırısı, tren yolu istikametinde, Kuzey-Güney hattında, ilerleyişini kademeli olarak sürdürmüştür. Aralık ayında Han Şeyhun'un doğu kırsalı, İdlib'in ise güney sınırında bulunan rejim güçleri, Rus uçaklarının bombardımanları sonucu dağıtılan muhalif kuvvetleri, yeri geldiğinde düşük-orta yoğunluklu çatışmalar ile kuzeye çekilmek zorunda bıraktı. Rejim güçlerinin ilerleyişi 5 Ocak'ta HTŞ tarafından geri püskürtüldü. 2 haftalık süreçte Şam rejimine karşı mücadelede ilk göreceli kazanımını sağlayan HTŞ militanları, eş zamanlı olarak, diğer muhalif gruplar tarafından köyleri savaşmadan rejime teslim etmekle de suçlandı. Varil bombalarının düştüğü İdlib'in güney kırsalında stratejik üstünlük sağlayan Esed güçleri ve Şii milisler, 6 Ocak günü Ram el Abd ve El Fuhayil köylerini de ele geçirerek Ebu Zuhur'un güney kırsalındaki Sincar'ın ötesinde konuşlandı. 7 Ocakta yeniden taarruza başlayan rejim güçleri, 10 Ocak itibarıyla Ebu Zuhur askeri hava üssüne 3 km kadar yaklaştılar. Rus uçaklarının kundak bombaları kullanarak açtığı cepheler sayesinde bir günde (8-9 Ocak) 12-14 km arası ilerleyiş gösteren Esed güçleri, 11 Ocak itibarıyla Ebu Zuhur'u kısmen ele geçirdiler.

Şam yönetiminin Ebu Zuhur'daki bu ilerleyişi, HTŞ haricindeki muhalif unsurların karşı saldırısını da beraberinde getirdi. Bu grupların İdlib'in güneyinden saldırarak bazı köyleri ele geçirmesi, rejimin bölgede ilerleyişini yavaşlatmış gibi görünüyor. Ayrıca HTŞ'nin Ebu Zuhur'da daha güçlü bir savunma hattı kurması ve bombalı araç saldırıları ile rejime büyük kayıplar verdirmesi de ilerleyişin durmasının ardındaki bir diğer etkidir. Buna rağmen, Halep'in güneyi ve Hanasır bölgesinden saldırılara devam eden rejim

güçleri ve Şii milisler, Ebu Zuhur'un doğusundaki bölgenin İdlib ile bağlantısını keserek bölgeyi ele geçirdiler.

Rejim ve DEAŞ Arasında İşbirliği (mi)?

DEAŞ bu bölgede rejimin açtığı koridor aracılığıyla varlık göstermiş, Aralık ayında bölgesel kazanımlar sağlamıştı. 2018'in ilk günlerinde, bir önceki ay hâkimiyet altında tuttuğu bölgeyi iki katına çıkarmış olan DEAŞlı teröristler, rejimin dolaylı işbirliği sayesinde 2018'in ilk ayında da ilerleyişini sürdürdü. Bu noktada DEAŞ'ın Şam yönetiminin son 2 hafta içerisinde ele geçirdiği bölgeye yönelerek İdlib sınırları içerisinde kalan 15 köyü hakimiyet altına alması, bölgede oluşturdukları tehdidin seviyesinin arttığını göstermektedir. 10 Ocak günü de 20'den fazla köyü ele geçiren DEAŞ, HTŞ militanlarının askeri gücünü dağıtmakta etkili bir araç haline gelmiştir. Bu noktada iki temel faktör dikkate değerdir: Öncelikle rejim güçleri Hama'nın doğusuna yerleştirdiği DEAŞ militanlarını araçsallaştırmış ve DEAŞ ile muhalifler arasındaki çatışmadan beslenmiştir. Tren yolu istikametinde kuzeye ilerleyen rejim güçleri, doğu cephesinde varlık gösteren DEAŞ militanlarının askeri gücünden dolayı olarak faydalanmıştır.

İkinci olarak, Deyr ez Zor'da elde edilecek bir kazanımın İdlib ile mukayesesi yapıldığında İdlib'in önemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Göçlerle birlikte nüfusu 2 milyona yaklaşan İdlib, muhalif unsurların en yoğun olduğu ve saha kazanımının çok daha fazla anlam ifade edeceği bir bölgedir. İdlib'teki HTŞ militanlarının tasfiyesi, rejimin Halep'in güneybatı hattını sağlama alarak, muhalif unsurların İdlib'e hapsolmasına yol açacaktır.

İdlib haritasının bu değişen yüzü beraberinde iki yorum getirmektedir: Ya DEAŞlı teröristlere Ebu Zuhur'un batısındaki muhalif gücünü kırmak adına yeni bir koridor açılmaktadır ya da DEAŞ, Şam yönetiminin sağladığı hareket serbestisini kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya ve rejim unsurlarına da saldırmaya başlamıştır. Şam yönetiminin, iç savaşın ilk

günlerinden itibaren farklı radikal gruplarla yaptığı üstü kapalı işbirlikleri göz önüne alındığında bu konuda net bir sonuca varmak şimdilik doğru değildir.

Bölgesel Aktörlerin Yaklaşımları

İdlib'te rejimin hızlı ilerleyişi sonrası Türkiye tarafından ilk açıklama Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'ndan geldi. Çavuşoğlu açıklamasında HTŞ bahanesi ile ılımlı muhalefetin vurulmasının Astana sürecine aykırı olduğunu vurgularken, İran ve Rusya'nın rejimi durdurması gerektiğini belirtmiştir. Rus savaş uçakları tarafından yapılan ağır bombardıman sonrası hızla ilerleyen rejim unsurlarının, Astana ile Şam yönetimine bırakılması öngörülen bölgenin sınırı olan tren yolunun kuzeyine çıkma niyeti olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye ise bu açıklaması ile rejimin daha fazla ilerlemesine karşı olduğunu belirtmiştir. Yine de Esed'in, İdlib'in kuzeyinden bu kadar kolay vazgeçmesini beklememek gerekir. Bu da bölgede Türkiye sınırına kadar sıçrayacak çatışmaların ortaya çıkma riskini barındırmaktadır.

16 Ocak'ta bir açıklama yapan Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, "Türkiye'nin kararlaştırılan kontrol noktalarını kurmasını bekliyoruz, Türkiye'den çalışmaların hızlandırılacağını sözünü aldık" diyerek Rus tarafının beklentilerini dile getirmiştir[i]. Afrin operasyonu bağlamında düşünüldüğünde, Türkiye'nin İdlib'te gözlem noktalarını oluşturacağını ancak önceliğin Afrin'de olduğunu söyleyebiliriz. Rusya ile görüşmelerini yoğunlaştıran Türkiye'nin İdlib konusunda inisiyatif alarak gözlem noktaları kurmaya devam edeceği söylenebilir. Bu sayede Türkiye, İdlib'te çatışmasızlığı yürürlüğe sokacak, rejimin kuzeye ilerleyişinin önüne geçilecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak, İdlib cephesinde rejim ve muhalif güçler arasında süregelen çatışma ortamının kısa vadede devam etmesi

öngörülmektedir. Çatışmaların seyri, rejim güçlerinin Ebu Zuhur askeri hava üssü ile sınırlı kalıp kalmayacağı doğrultusunda belirlenecektir. Sürecin analizi yapılırken akılda bulundurulması gereken en önemli hususlardan biri de İdlib'in Astana ve Soçi süreçlerinde nasıl yankı bulacağı ve garantör ülkelerin tutumlarını nasıl şekillendirecekleridir. Çatışmalar ve sahadaki aktörlerin yaklaşımları, Astana'nın meşruiyeti ve Soçi'ye atfedilen önemin belirleyici kriterleridir.

Unutulmamalıdır ki, rejim güçlerinin sahadaki üstünlüğü hava saldırıları ile HTŞ vurucu gücünün dağıtılmasından kaynaklanmaktadır. Rejim güçlerinin kara operasyonlarındaki etkinliğinin görece düşük olduğu düşünülürse, Ebu Zuhur ile Hanasır arasında kalan bölgeyi direkt ele geçirebilecekleri yorumunu yapmak doğru olmayacaktır. Takviye gücün önemi de burada yatmaktadır. Bu bağlamda rejim sayesinde ilerleyiş gösteren DEAŞ ile rejim arasında nasıl bir eksen kurulacağı gibi konular da dikkate alınmalıdır. Rejim güçleri ve DEAŞ militanlarının sahada aynı düşmanı önceleyen dolaylı ilişkisinin kısa vadeli olduğu ve DEAŞ'ın rejim kontrolündeki bölgeler için tehdit olmaya başladığını düşünürsek, Şam yönetiminin DEAŞ'a yönelik politikası önümüzdeki süreçte daha çok önem arz edecektir.

[i] "Lavrov: Türkiye İdlib'de gözlem noktalarını hızla kurmalı" NTV. 15 Ocak 2018. <https://www.ntv.com.tr/dunya/lavrov-turkiye-idlibde-gozlem-noktalarini-hizla-kurmali,J1hZPaXq5E2IspJmF-HtA>